

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ВИМІРИ ІННОВАЦІЙ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СПІЛКА НАУКОВЦІВ УКРАЇНИ

Колективна монографія

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ
ВИМІРИ ІННОВАЦІЙ:
ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

Мукачево – 2025

УДК 330.341.1:001.2:316:330:338.2(02.064)

DOI: <https://doi.org/10.31339/978-617-7495-93-1/352.2025>

Рекомендовано до друку Вченою радою Мукачівського державного університету (протокол №1 від 29 серпня 2025 року)

Рецензенти:

ГАЛУС Олександр – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Заслужений діяч науки і техніки України.

САДОВА Ірина – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету.

ЛІБА Наталія – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету.

Редакційна колегія:

ШВАРДАК Маріанна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету, голова правління ГО «Спілка науковців України».

ПОПОВИЧ Оксана – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Мукачівського державного університету.

ІВАНОВА Вікторія – доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівського державного університету.

ДУДАШ Олена – доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

M58

Міждисциплінарні виміри інновацій: від теорії до практики соціально-економічного розвитку: колективна монографія / За редакцією М. Швардак, О. Попович, В. Іванова, О. Дудаш. Мукачево: Мукачівський державний університет, Спілка науковців України. 2025. 352 с.

У монографії розглянуто теоретичні та практичні питання інноваційних процесів у контексті сучасного соціально-економічного розвитку. Акцентовано увагу на проблемах цифрової трансформації бізнесу, впровадження соціальних інновацій задля сталого розвитку, а також на широкому спектрі інновацій в освітній галузі – від стратегічного управління закладами до підготовки фахівців та застосування новітніх технологій. Відображено погляди вітчизняних дослідників на вирішення актуальних завдань у сферах економіки, соціальної політики та педагогіки в контексті побудови інноваційного суспільства.

Адресується фахівцям-практикам, науковим і науково-педагогічним працівникам, докторантам, аспірантам та студентам; усім, хто цікавиться актуальними проблемами інноваційного розвитку суспільства.

ISBN 978-617-7495-93-1

© Мукачівський державний університет, 2025
© Спілка науковців України, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА ІННОВАЦІЙ: ІНВЕСТИЦІЇ, РИНКИ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ	11
1.1. Трансформація бізнес-моделей компаній в умовах Індустрії 5.0: виклики та перспективи (<i>Оксана Шпатакова</i>)	11
1.2. Development of an Enterprise Development Strategy in an Unstable Market / Розробка стратегії розвитку підприємства в умовах нестабільного ринку (<i>Oleh Kovalchuk, Liliya Farajova / Олег Ковальчук, Лілія Фараджова</i>)	38
1.3. Маркетинг цінності як основа новацій сталого розвитку національної економіки (<i>Інна Дейнега, Михайло Пиртко</i>)	53
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА	66
2.1. Трансформація концепцій регіональної промислової політики в умовах сталого розвитку (<i>Наталія Ліба</i>)	66
2.2. Впровадження соціальних інновацій у політичній сфері як запорука сталого розвитку суспільства (<i>Наталія Горло</i>)	86
2.3. Стратегічне управління закладом освіти на перетині соціо- економічних та освітніх інновацій (<i>Маріанна Швардак, Вероніка Кулакова</i>)	102
2.4. Партнерська взаємодія в закладі дошкільної освіти: нові підходи до роботи з дітьми раннього віку (<i>Оксана Попович, Людмила Ющик</i>)	117

2.5. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти засобами спеціальної освіти (<i>Оксана Кас'яненко</i>)	129
2.6. Розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку інклюзивної групи засобами цифровізації (КП «МовоГрай») (<i>Оксана Чекан</i>)	141
РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ОСВІТІ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ	157
3.1. Інноваційні підходи до формування культури безпеки в освітньому середовищі: теоретичні засади та практичні імплементації (<i>Маріанна Швардак</i>)	157
3.2. Оптимізація практичної підготовки майбутніх вчителів до організації діалогічної взаємодії у професійній діяльності (<i>Оксана Липчанко-Ковачик</i>)	170
3.3. Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування фасилітаційної технології (<i>Діана Рябець</i>)	190
3.4. Традиційні та інноваційні методи викладання латинської мови в контексті студентоцентрованого навчання (<i>Лариса Миронова</i>)	201
3.5. Практичні основи формування фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інтерактивних технологій (<i>Тетяна Атрощенко, Олена Дудаш</i>)	220
РОЗДІЛ 4. ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ: ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ	239
4.1. Штучний інтелект і Big Data як інструменти формування індивідуальних освітніх траєкторій майбутніх вчителів початкової школи в умовах цифровізації (<i>Галина Розлуцька, Ярослав Петрина</i>)	239

DOI: <https://doi.org/10.31339/978-617-7495-93-1/352.2025/141-156>

2.6. Розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку інклюзивної групи засобами цифровізації (КП «МовоГрай»)

Оксана ЧЕКАН¹³

***Анотація.** Висвітлено актуальні аспекти цифровізації освітнього середовища ЗДО в умовах інклюзивної освіти, зокрема розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра. Особливу увагу приділено аналізу можливостей застосування авторської комп'ютерної програми «МовоГрай» як інструмента мовленнєвого, когнітивного та соціального розвитку дітей старшого дошкільного віку інклюзивної групи. Визначено основні принципи, на яких ґрунтується програмний продукт, змістову структуру, методичне наповнення та функціональну адаптивність до індивідуальних потреб дитини. Узагальнено результати апробації програми в інклюзивному освітньому середовищі та доведено її ефективність як сучасного дидактичного засобу для розвитку зв'язного мовлення у дітей-аутистів старшого дошкільного віку інклюзивної групи ЗДО.*

***Ключові слова:** заклад дошкільної освіти, цифровізація, інклюзивна освіта, розвиток зв'язного мовлення, дошкільний вік, аутизм, комп'ютерна програма, ІКТ, розлади аутистичного спектра.*

Вступ. Цифровізація освіти є одним із ключових напрямів реформування освітньої системи України, визначеним у законодавчих актах (Закон України «Про дошкільну освіту» (2023), Закон України «Про освіту» (2017), «Концепція розвитку цифрових компетентностей» (2021) тощо). Відповідні документи наголошують на необхідності формування цифрової грамотності дітей починаючи із дошкільного віку, яка стає важливим ресурсом для соціалізації та адаптації в сучасному суспільстві. Як зазначає Н. Морзе, інформатизація освіти сприяє не лише розвитку ключових компетентностей у дітей, а й створює нові можливості для інклюзивної освіти, зокрема для дітей із особливими освітніми потребами (ООП) (Биков та ін., 2020).

¹³ **Оксана ЧЕКАН** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівського державного університету, вчитель-логопед логопедичного пункту управління освіти, культури, молоді та спорту виконавчого комітету Мукачівської міської ради, м. Мукачево, Україна.

Поняття «діти з особливими освітніми потребами», широко охоплює всіх дітей, чий освітні проблеми виходять за межі загальноприйнятої норми. Діти з особливими потребами – це особи до 18-ти років, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі. Означене стосується дітей з особливостями психофізичного розвитку та дітей із соціально вразливих груп (наприклад, вихованців дитячих будинків тощо (А. Колупаєва, Л. Савчук). У закладі дошкільної освіти головну увагу привертає саме категорія дітей дошкільного віку, які мають особливості психофізичного розвитку (Колупаєва, 2009).

Дошкільний вік є сприятливим періодом для розвитку мовленнєвих, когнітивних і соціальних навичок. Як підкреслюють дослідження О. Овчарук та Г. Захарової, інтеграція цифрових технологій у освітній процес дозволяє враховувати індивідуальні потреби дітей, забезпечуючи ефективність освітнього процесу через ігрові форми. Водночас В. Биков і М. Жалдак наголошують, що цифрові інструменти, такі як інтерактивні програми, допомагають розвивати базові мовленнєві навички, стимулюють пізнавальну активність і сприяють розвитку зв'язного мовлення (Биков та ін., 2020).

Інклюзивна освіта виявилася тим нововведенням, яке сприяло соціалізації дітей з ООП, що, у свою чергу, активізувало нові напрями дослідження, до яких натеper були причетні й загальноосвітні заклади. Однією із найбільш актуальних виявилася проблема освітньо-виховної роботи з дітьми з аутизмом. Зазначимо, що розлади аутистичного спектра одна із найзагадковіших хвороб з-поміж дітей дошкільного віку. Основним проявом аутизму є повна відсутність потреби або бажання контакту з оточуючими, емоційна холодність і байдужість до всього. Натомість у такої дитини може бути й емоційний вибух, здебільшого за рахунок негативних емоцій: страх новизни, зміни обстановки, активне протистояння незвичному стилю життя. На цьому тлі можуть виникати розлади мовлення в різних проявах: від небажання розмовляти (аутизму) до заїкання (Коцур, 2008).

Процес урахування та задоволення різноманітних потреб усіх дітей через розширення участі в навчанні, культурній і суспільній діяльності визначено

ЮНЕСКО як «інклюзивну освіту». Інклюзивна освіта передбачає адаптацію змісту, підходів, структури й стратегій для охоплення всіх дітей однієї вікової групи та забезпечення обов'язкового навчання кожної дитини у формальній системі освіти (Overcoming exclusion through inclusive approaches in education..., 2003).

На міжнародному рівні питання інклюзивної освіти вперше було розглянуто у 1994 році на Саламанкській конференції. Основні принципи конференції включають: право кожної дитини на освіту та створення умов для досягнення належного освітнього рівня; визнання унікальних здібностей, нахилів і потреб кожної дитини; необхідність розробки освітніх програм, які враховують особливості та потреби кожної дитини; забезпечення доступу до освіти з урахуванням індивідуальних особливостей; підвищення кваліфікації педагогів для ефективної реалізації принципів інклюзивної освіти (The Salamanca Statement ..., 1994).

Для дітей з аутистичними порушеннями особливо важливо створення адаптованих цифрових середовищ, які б сприяли їхньому гармонійному розвитку. Як зазначають О. Спірін та Н. Морзе, використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) під час освітньо-виховного процесу дітей з аутистичними порушеннями дозволяє подолати бар'єри в комунікації та забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини (Биков та ін., 2020).

Натепер Україна спрямовує зусилля щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, віддаючи перевагу в останні роки SMART-технологіям (Носенко та Матюх, 2017). Важливість застосування цифрових засобів для розвитку та освіти дітей з аутизмом залишається актуальною. Зокрема, вчені (В. Андруник, Т. Шестакевич (Андруник та ін., 2018, с. 76-88), Н. Аресті-Бартоломе, Б. Гарсія-Заперайн (Aresti-Bartolome & Garcia-Zapirain, 2014) та ін.) вважають, що цифрові технології можуть служити потужними помічниками для соціалізації та розвитку комунікаційних навичок, створюючи безтривожні середовища, де діти з аутизмом почуваються впевнено, взаємодіючи з гаджетами. При цьому визнається ризик, що ІКТ може призводити до більшої

ізоляції дітей з аутизмом, натомість згідно з об'єктивними дослідженнями, побічні ефекти від засобів цифровізації зустрічаються рідко (Козявкін та ін., 2016, с. 102).

Дослідники (В. Андруник, Т. Шестакевич) класифікують технології, в основі розроблення яких наявні ігрові застосунки для дітей з розладами аутистичного спектра, за такими категоріями: мобільні платформи, такі як смартфони та планшети iPad; системи віртуальної реальності; розроблення у сфері робототехніки (Андруник та ін., 2019, с. 83-84).

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі саме закладів дошкільної освіти має власні обґрунтування, підтверджені дослідженнями вітчизняних науковців. Згідно з даними досліджень (Ляшенко та Зінченко, 2013, с. 16-27), однією із ключових переваг використання ІКТ є їх навчальна функція, оскільки ІКТ дозволяють створити умови, задля того щоб дитина могла не лише засвоїти окремі поняття чи конкретні освітні ситуації, а й сформуванню узагальнене уявлення про широкий спектр подібних предметів чи ситуацій. Такий підхід сприяє формуванню критично важливих операцій мислення у дітей аутистів, таких як узагальнення та класифікація предметів за певними ознаками.

Т. Марковська акцентує на тому, що навіть у дошкільному віці діти можуть ефективно оволодіти комп'ютерними технологіями, при цьому уникнувши негативного впливу цифрових засобів на власний розвиток. Основною умовою для цього є контроль та керівництво з боку педагога, який відіграє ключову роль у взаємодії між дитиною та комп'ютером. Т. Марковська наголошує, що правильно організований педагогічний процес може забезпечити безпечне та ефективне використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі сучасного ЗДО (Марковська, 2012, с. 29-32).

У дослідженні Т. Соколовської (Соколовська, 2010, с. 120-124) зазначено, що використання комп'ютерних технологій позитивно впливає на загальну якість освітнього процесу та рівень розвитку дітей.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) можуть використовуватися в якості дидактичних засобів, які допомагають індивідуалізувати освітній процес, розвивати творчі здібності дітей та створювати сприятливе психоемоційне тло (Запорожченко, 2013, с. 75-82).

С. Хомич (Хомич, 2010, с. 41-43) відзначив, що цифрові засоби дозволяють активізувати мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку та сприяють різнобічному розвитку, що підтверджує важливість включення технологічних інструментів в освітній процес на ранніх етапах розвитку дитини.

Завдяки використанню спеціалізованих застосунків для навчання дітей з аутизмом, спілкування та традиційне навчання більше не є віддаленими можливостями для дітей. За даними дослідження, проведеного Aresti-Bartolome та Garcia-Zapirain у 2014 році, виявлено понад 40% наукових робіт, пов'язаних з аутизмом, що зосереджені на показниках комунікації та взаємодії, тоді як близько 38% досліджень приділяють увагу соціальному навчанню та навичкам імітації (Aresti-Bartolome & Garcia-Zapirain). У працях (Sailers et al.) описано подібні методології класифікації інформаційних технологій, що призначені для підтримки освітнього процесу дітей з аутизмом, розділяючи їх залежно від навичок, які ІКТ допомагають розвивати або вдосконалювати.

Комп'ютерна програма «МовоГрай» відповідає завданням, визначеним у Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.), і є прикладом інтеграції цифрових технологій у освітньо-виховний процес дітей із аутистичними порушеннями. Означена комп'ютерна програма спрямована на розвиток зв'язного мовлення, формування базових цифрових навичок і підтримку соціалізації дітей через ігрову діяльність. Як зазначено у програмі «Дитина» (2020 р.) та «Комп'ютерна грамота для малят» (2023 р.), навчання через інтерактивні програми дозволяє дітям не лише опановувати нові знання, а й формувати навички безпечного використання цифрових пристроїв.

Мета: аналіз ефективності використання комп'ютерної програми «МовоГрай» як інструмента для розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого

дошкільного віку інклюзивної групи, зокрема із розладами аутистичного спектра.

У дослідженні акцентується на відповідності програми сучасним законодавчим стандартам, її ролі у формуванні цифрових компетентностей та інтеграції в освітній процес дітей із розладами аутистичного спектра.

Матеріали та методи. Для розвитку зв'язного мовлення у дітей інклюзивної групи старшого дошкільного віку із розладами аутистичного спектра розроблено комп'ютерну програму «МовоГрай». Програма спрямована на стимулювання мовленнєво-комунікативних умінь та розвиток основ цифрової грамотності. Програма створена для дітей із розладами аутистичного спектра 5, 6 та 7 років життя з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

При створенні програми дотримувалися принципів організації освітнього процесу, зокрема:

- психологічні принципи взаємодії дитини та комп'ютера: гуманістичність, функціональність, когнітивне наповнення, емоційна залученість, контрольованість, прозорість тощо;

- дидактичні принципи сучасної педагогіки: доступність, наочність, виховний характер, послідовність, систематичність, орієнтація на вікові та індивідуальні особливості дітей інклюзивної групи із розладами аутистичного спектра;

- принципи розвивального навчання: формування знань та умінь у процесі пізнавальної діяльності, розвиток мовленнєво-комунікативних і когнітивних навичок, виховання активності та самостійності.

Особливу увагу приділено інтерактивності програми. Кожна тема включає візуальні, аудіо- та анімаційні елементи, що підтримують інтерес дітей старшого дошкільного віку із розладами аутистичного спектра, активізують їхню пізнавальну діяльність та забезпечують позитивні емоції.

Методика використання програми базується на кількох основних підходах:

- послідовний розвиток мовленнєвої сфери через інтерактивні завдання, що охоплюють розвиток словникового запасу, зв'язного мовлення та когнітивних навичок;
- застосування дидактичних принципів: формування знань через досвід, використання наочних матеріалів і поступового ускладнення завдань;
- індивідуалізація навчання: адаптація завдань відповідно до рівня розвитку кожної дитини.

Отже, комп'ютерна програма «МовоГрай» є багатофункціональним інструментом, що відповідає дидактичним та психологічним вимогам до навчальних засобів.

Результати. Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) видано Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір Комп'ютерна програма «МовоГрай» (КП «МовоГрай») за №137096 від 16.06.2025 р., згідно з позитивним рішенням на заявку від 16.05.2025 р. №с202504687.

Передбачено, що яскравість, анімація зображень, голосовий супровід, сприятимуть розвитку мимовільної уваги, кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу. Ураховуючи вік, а також особливості дітей, у програмі на всіх рівнях присутнє озвучення текстів, батьки чи педагоги за бажанням можуть його вимкнути чи зупинити, взяти на себе функції закадрового голосу.

Комп'ютерна програма – ігрового характеру із елементами казки та мультиплікації. Виконання завдань супроводжується заохоченнями (музичний супровід, схвалення), що стимулює дитину до подолання труднощів і досягнення результату. Програма «МовоГрай» складається із комп'ютерних ігор згідно тематики занять освітньої програми щодо розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра (Чекан, 2025).

Використанню комп'ютерної програми «МовоГрай» передуює обґрунтування вимог до впровадження засобів цифровізації у практику освітньо-виховного процесу дітей старшого дошкільного віку із розладами аутистичного спектра, виокремлення напрямів використання в освітньому процесі інклюзивної групи

ЗДО; подано характеристику сучасних програмно-педагогічних засобів із розвитку зв'язного мовлення для дітей 5, 6 та 7 років та дослідження їх застосування на практиці; рекомендації та вимоги; застосування засобів цифровізації задля розвитку зв'язного мовлення дітей старшого *дошкільного віку із розладами аутистичного спектра*.

Організовуючи роботу дітей із використанням засобів цифровізації (комп'ютер, планшет, ноутбук) передовсім потрібно врахувати санітарно-гігієнічні норми (Державні санітарні правила і норми роботи із візуальними ..., 1998), рекомендації медиків (Полька, 1999, с. 8) та авторів програм розвитку дитини із ООП «Діти із особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі» (Ярмола та ін., 2020).

Обладнати робоче місце дитини відповідними складниками:

-планшет із операційною системою: Android 8.0 та вище. Процесор: Octocore із частотою 1,7 ГГц (або вище). Графічний процесор: 700 МГц (або вище). Оперативна пам'ять: 4 Гб та вище. Вільне місце на системному розділі (ROM) 270 Мб. Бездротовий зв'язок GPRS, 3G, LTE, Wi-Fi;

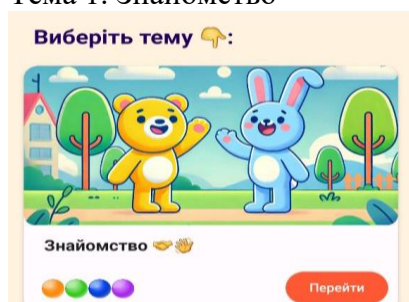
-ноутбук чи персональний комп'ютер з процесором AMD Ryzen 3 2200U чи потужніший, 1 GB Video, 4 GB RAM, Windows 10 та вище, із мінімальною роздільною здатністю екрану 1280*720, наявність звукової карти, MS Office, будь-який Інтернет-браузер; клавіатура, маніпулятор «миш»; акустична система, мікрофон, принтер; блок безперебійного живлення.

Для роботи з дітьми потрібно обрати персональний комп'ютер, планшет чи ноутбук. Вибір цифрового засобу залежить від фізіологічних можливостей дітей, їхнього рівня розвитку та особливостей діагнозу. Для дітей 6-го року життя у корекційній роботі зручним є планшет, оскільки сенсорний екран дозволяє користуватися пальцями руки. Ноутбук чи персональний комп'ютер рекомендовано використовувати у процесі корекційної роботи із дітьми 7-го року життя. Дитина відповідної вікової категорії вже може користуватися маніпулятором «миш» та клавіатурою.

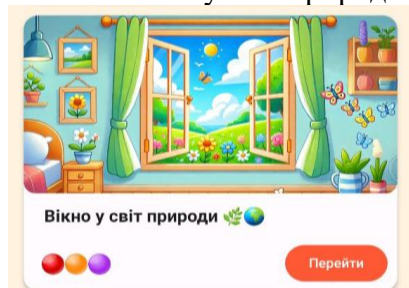
Підготовка дітей до роботи за персональним комп'ютером, планшетом чи ноутбуком здійснюється в ігровій залі інклюзивної групи засобами самодіяльних сюжетно-рольових, режисерських і театралізованих ігор, які передбачають роботу з розвитку зв'язного мовлення.

КП «МовоГрай» є елементом третього розділу програми «Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра засобами цифровізації» (Чекан, 2025), складається із 8-ми модулів:

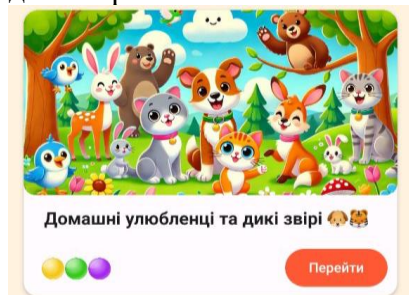
Тема 1. Знайомство

Тема 2. Вікно у світ природи

Тема 3. Домашні улюбленці та дикі звірі

Тема 4. Одяг та взуття

Тема 5. Трудова діяльність дорослих

Тема 6. Анатомія людського тіла. Особиста гігієна

Тема 7. Транспорт

Тема 8. Іграшки та ігри

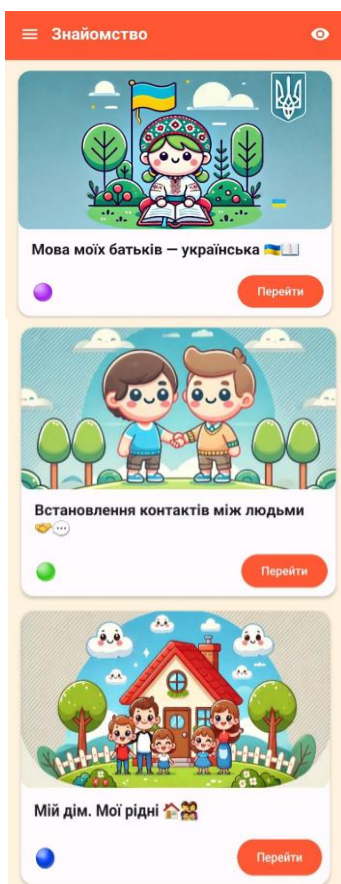

Кожен модуль має відповідну кількість занять. КП «МовоГрай» до кожного із занять згідно тематики подає комп'ютерну гру щодо розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Етапи роботи усіх ігор відповідно до тем однакові частково. При потребі дитина може повернутися до попереднього етапу роботи та пройти його повторно. Проте, пропустити якийсь із поданих етапів роботи у КП «МовоГрай» програма не дозволяє, що вважається одним із позитивних моментів даної комп'ютерної програми.

Всі компоненти програми озвучені, містять музику, звуки, голосові коментарі, елементи похвали. Завдання описані на кожному етапі у такий спосіб, що закадровий словесний супровід можна відключити або зупинити й дорослі (спеціальні педагоги чи батьки) можуть взяти на себе роль коментатора-помічника.

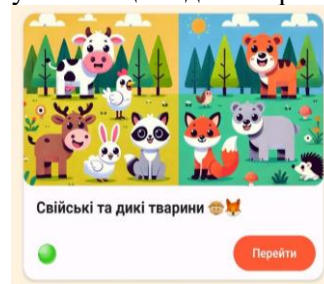
Тема 1. Знайомство

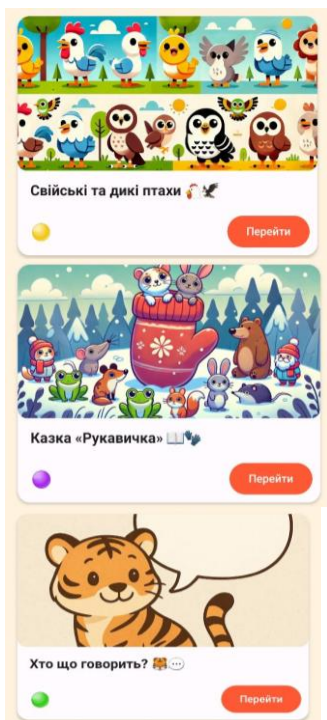

Тема 2. Вікно у світ природи

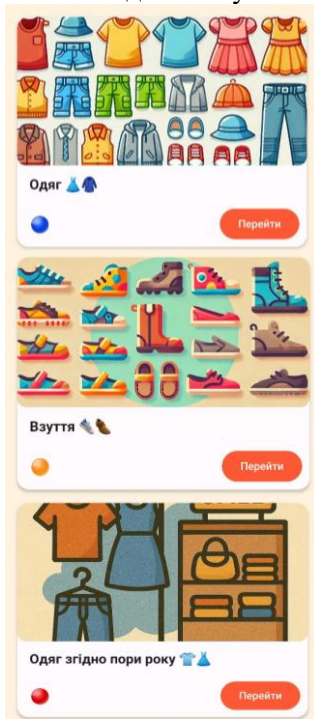

Тема 3. Домашні улюбленці та дикі звірі

Тема 4. Одяг та взуття

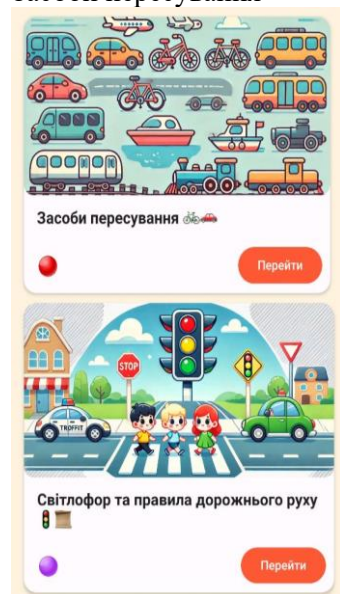
Тема 5. Трудова діяльність дорослих

Тема 6. Анатомія людського тіла. Особиста гігієна

Тема 7. Транспорт Засоби пересування

Тема 8. Іграшки та ігри

Зручним в додатку також є те, що у кожній грі є свій колір це допомагає дітям легко розпізнавати тип завдання.

Опис кожного кольору:

Візуальний вибір

Потрібно уважно розглянути всі зображення та вибрати правильне. Розвиває візуальне сприйняття й уважність.

Перетягування

Завдання – перетягнути об'єкти на відповідні місця. Формує навички класифікації та просторового мислення.

Класифікація

Розподіли елементи за групами або спільними ознаками. Допомогає логічно мислити та аналізувати.

Діалог

Склади правильний діалог із доступних реплік. Розвиває мовлення, комунікативність і розуміння ситуацій.

Інтеракція зі сценою

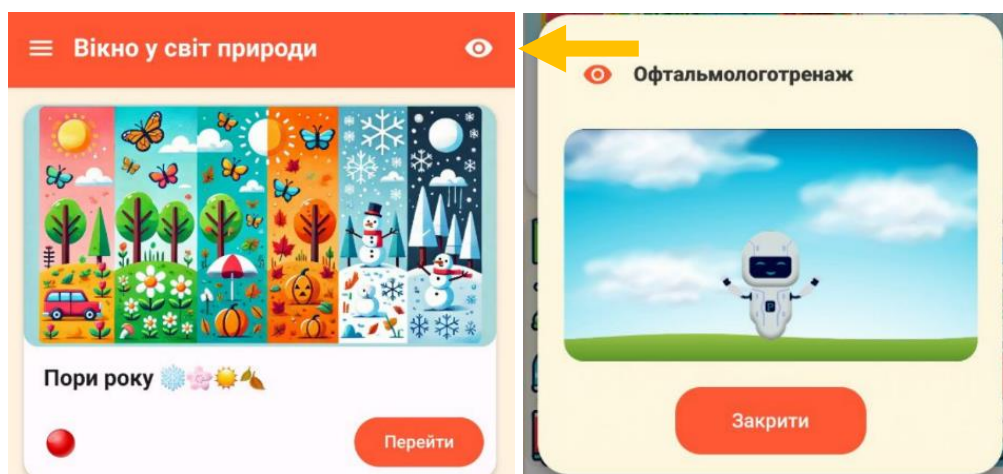
Взаємодій із різними елементами сцени. Завдання допомагають розвивати причинно-наслідкові зв'язки.

Один варіант

Обери лише одну правильну відповідь серед кількох. Розвиває критичне мислення та зосередженість.

У верхній частині кожної теми подано значок ока. Натиснувши на нього, запускається відео з вправами для очей. Офтальмотенаж – чудова пауза між завданнями для збереження здоров'я зору.

Висновки. Отже, КП «МовоГрай» – це комп'ютерний програмно-педагогічний засіб, призначений для розвитку зв'язного мовлення у дітей-аутистів інклюзивної групи старшого дошкільного віку. Означений програмний продукт розроблений з метою підтримки дітей старшого дошкільного віку інклюзивної групи, зокрема із розладами аутистичного спектра з порушеннями мовлення або іншими мовними труднощами у процесі їхнього навчання та розвитку.

КП «МовоГрай» пропонує різноманітні вправи та завдання, спрямовані на розвиток зв'язного мовлення дітей. Відповідний комп'ютерний засіб може включати такі функції, як відтворення звуків, відеоігри з завданнями на розвиток мовлення, вправи на вимову та артикуляцію звуків, навчання правильному складанню речень та розширенню словникового запасу.

Використання КП «МовоГрай» в роботі з дітьми-аутистами інклюзивної групи старшого дошкільного віку, сприяє поліпшенню мовленнєвих навичок, збільшенню самостійності та мотивації до освітньо-виховного процесу. Завдяки інтерактивному характеру програми, діти можуть отримувати зворотний зв'язок та миттєву оцінку власного прогресу, що стимулює їх до подальших зусиль.

Важливо зазначити, що КП «МовоГрай» є лише одним із багатьох інструментів та методик, які можуть бути використані у роботі з дітьми

інклюзивної групи ЗДО. Педагоги та батьки повинні враховувати індивідуальні потреби кожної дитини і використовувати різноманітні підходи для досягнення найкращих результатів у процесі розвитку мовлення.

Таким чином, КП «МовоГрай» є сучасним програмно-педагогічним засобом, який не лише відповідає чинним освітнім стандартам, а й сприяє впровадженню інноваційних підходів у сфері дошкільної інклюзивної освіти. Перспективами подальших досліджень є вивчення можливостей адаптації програми для інших категорій дітей з ООП, а також її інтеграція в системи дистанційного навчання.

Список використаних джерел

- Андруник, В. А., Шестакевич, Т. В., Пасічник, В. В., & Кунанець, Н. Е. (2018). Інформаційні технології навчання учнів з аутизмом. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі*, 76–88.
- Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Наказ № 33 (2021). https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
- Биков, В. Ю., Спірін, О. М., & Пінчук, О. П. (2020). Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Неперервна професійна освіта XXI століття: вісник Кафедри ЮНЕСКО*, 1, 27–36. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36).
- Державні санітарні правила і норми роботи із візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин ДСанПіН 3.3.2.007–98. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 7 (1998).
- Запороженко, Ю. Г. (2013). Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти. *Інформаційні технології в освіті*, 15, 138–145.
- Іванюк, І. В., & Овчарук, О. В. (2020). Відповідь українських вчителів на Covid-19: виклики і потреби використання цифрових інструментів дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 77(3), 282–291. <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3952>.
- Козьявкін, В., Волошин, Т., & Качмар, О. (2016). Реабілітаційна програма «Інтенсивної нейрофізіологічної терапії» у комплексному підході до лікування дітей з аутизмом. *Дитячий лікар*, 2, 102.
- Колупаєва, А. А. (2009). *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи*: монографія. Київ: Самміт-Книга.
- Коцур, Н. І. (2008). *Основи педіатрії і дитячої гігієни*. Переяслав-Хмельницький, Чернівці: Книги – ХХІ.
- Ляшенко, С., & Зінченко, З. (2013). Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 7, 16–27.
- Марковська, Т. В. (2012). Стан і перспективи впровадження ІКТ в практику дошкільної освіти. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 1, 29–32.
- Носенко, Ю. Г., & Матюх, Ж. В. (2017). Стан використання мультимедійних технологій вихователями вітчизняних дошкільних навчальних закладів у роботі з інклюзивною групою. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 1(57). <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1523/1131>.
- Полька, Н. (1999). Комп'ютер: санітарні вимоги. *Дошкільне виховання*, 5, 8.
- Про дошкільну освіту. Закон України № 3788-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2628-14>.

- Про затвердження концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України № 912. (2010). <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>.
- Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 530 (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF/>.
- Про освіту. Закон України № 2145-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.
- Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні. Закон України № 2249-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
- Про охорону дитинства. Закон України № 2402-III (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
- Про порядок організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах. Постанова Кабінету Міністрів України № 872 (2011). <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- Про реабілітацію інвалідів в Україні. Закон України № 2961-IV (2005). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.
- Про соціальні послуги. Закон України № 2671-VIII (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.
- Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 167-р (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>.
- Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 286-р (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p#Text>.
- Проблема аутизму в світі і Україні. <http://autism.in.ua/uk/proautism/uamir>.
- Соколовська, Т. П. (2010). Електронні засоби навчання: позитивні й негативні фактори використання їх у навчанні. *Проблеми сучасного підручника*, 10, 120–124.
- Хомич, С. (2010). Використання мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі початкової школи. *Початкова школа*, 11, 41–43.
- Чекан, О. (2025). Планування освітньої діяльності в інклюзивній групі закладу дошкільної освіти: методичний посібник для асистентів вихователки інклюзивної групи: навч. вид. Мукачєво: МДУ. 32 с. DOI: 10.31339/2025-P.32. ISBN 978-617-7495-96-2.
- Чекан, О. (2025). Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з аутистичними порушеннями засобами цифровізації (комп'ютерна програма «МовоГрай»): програма. Мукачєво: МДУ. 140 с. DOI: 10.31339/2025-R.140. ISBN 978-617-7495-97-9.
- Ярмола, Н., Коваль-Бардаш, Л., Компанець, Н., Квітка, Н., & Лапін, А. (2020). *Діти із особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі*: навчально-методичний посібник. Київ: ІСПП імені М. Ярмаченка НАПН України.
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016, December 14). *Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity "Nova ukrainska shkola" na period do 2029 roku* [Concept of implementing the state policy in the sphere of secondary education reform "New Ukrainian School"] (No. 988). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016>
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021, December 29). *Kontseptsiiia rozvytku tsyfrovyykh kompetentnostei* [Concept of digital competence development] (No. 1062). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2021>
- Harbuzenko, K. A. (2021). Tsyfrovyzatsiia osvitynikh protsesiv u zakladyakh doshkilnoi osvity [Digitalization of educational processes in preschool institutions]. *Osvitolohichniy dyskurs*, 1(3), 45–51. <http://edu.ua/research>
- Morse, N. V. (2018). Rozvytok tsyfrovoy kompetentnosti pedahoha v umovakh reformuvannia osvity [Development of digital competence of a teacher in the context of education reform]. *Pedahohichna nauka: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 10(2), 14–23. <https://core.ac.uk/download/pdf/146488313.pdf>

- Overcoming exclusion through inclusive approaches in education: a challenge and a vision: conceptual paper. (2003). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000134785>.
- The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. (1994). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>.
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1998, February 4). *Zakon Ukrainy "Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii"* [Law of Ukraine "On the National Informatization Program"] (No. 74/98). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98>
- Zakharova, H. A. (2020). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u rozvytku movlennevoi kompetentnosti doshkilnykiv [Information and communication technologies in the development of preschoolers' speech competence]. *Innovatsiina pedahohika*, 4(22), 73–77. <https://doi.org/10.32843/2663-6085>
- Zhaldak, M. I. (2017). Metodichni zasady vykorystannia tsyfrovyykh zasobiv navchannia u shkoli [Methodological foundations of using digital learning tools in school]. *Kompiuter u shkoli ta sim'i*, 4(1), 19–25.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>